

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Resultat och effekter

Återredovisning av statsbidrag till ideella organisationer

2011

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Resultat och effekter

Återredovisning av statsbidrag till ideella organisationer

2011

Förord

Varje år ska Ungdomsstyrelsen redovisa hur bidragen till ideella organisationer har använts. Om möjligt ska myndigheten också rapportera vilka effekter bidragen har fått. Fem förordningar är aktuella i samband med åiterrapporteringen till regeringen år 2011. Det är förordningarna om statsbidrag till kvinnors organisering, organisationer bildade på etnisk grund, organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck samt till jämställdhetsprojekt och projekt kopplade till verksamheter mot rasism och liknade former av intolerans. I den här rapporten finns exempel på hur bidrag har använts samt en analys av systemberoende effekter som är kopplade till organisationernas självständighet, oberoende och långsiktighet. Ungdomsstyrelsen ger även rekommendationer och förslag vars syfte är att stärka organisationernas självständighet och oberoende samt deras möjlighet att verka långsiktigt. Förhoppningen är att rapporten ska vara ett underlag för beslut om och utformning av de aktuella bidragssystemen. Vi tror dessutom att rapporten kan intressera dem som vill veta hur myndigheten fördelar bidrag till föreningslivet.

Per Nilsson
generaldirektör, Ungdomsstyrelsen

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
1 Inledning	9
1.1 Uppdraget	9
1.2 Hur vi genomfört återredovisningarna.....	9
1.3 Resultat och effektrapporten år 2011	11
1.4 Metod och material	12
2 Resultat och effekter av bidragsgivningen	13
2.1 Disposition.....	13
2.2 Ungdomsstyrelsens arbets sätt	13
2.3 Statsbidrag till kvinnors organisering	14
2.3.1 Effekter och resultat av organisationsbidrag.....	15
2.3.2 Effekter och resultat av verksamhetsbidrag	15
2.3.3 Exempel på vad verksamhetsbidraget används till	15
2.4 Statsbidrag till jämställdhetsprojekt	17
2.4.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen	17
2.4.2 Exempel på vad bidraget används till.....	18
2.5 Statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund.....	19
2.5.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen	19
2.6 Statsbidrag till verksamheter mot rasism och intolerans	20
2.6.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen	20
2.6.2 Exempel på vad bidraget används till.....	20
2.7 Statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.....	22
2.7.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen	22
2.8 Slutsatser av resultat och effekter.....	22
3 Analys	24
3.1 Bidragssystemets effekter på civil sektor.....	24
3.2 Självständighet och oberoende	24
3.2.1 Ekonomi och verksamhet – en komplicerad ekvation.....	24
3.2.2 Konsekvenser av mer specificerade projektbidrag.....	25
3.2.3 Relationen mellan kontroll samt självständighet och oberoende	26
3.2.4 Resultat och effekter av organisationsbidrag	26
3.3 Långsiktighet	27
3.3.1 Utmaningar med ettåriga projektbidrag.....	27
3.3.2 Bidragssystemets konsekvenser.....	29
3.3.3 Uppföljningarnas kvalitet och nytta	30
3.4 Avslutande reflektioner.....	30
4 Referenser	32
5 Bilaga	33

Sammanfattning

Den första juni varje år ska Ungdomsstyrelsen lämna en redogörelse till regeringen om hur bidragen som fördelats till ideella organisationer har använts och vilka effekter bidragen fått i förhållande till syftet med dem som anges i förordningarna. De förordningar som är aktuella i samband med återredovisningen 2011 är:

- Förordning (2005:1 089) om statsbidrag för kvinnors organisering
- Förordning (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt
- Förordning (2008:63) om statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund
- Förordning (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans
- Förordning (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.

Det här är tredje gången Ungdomsstyrelsen redovisar hur bidragen till ideella organisationer har använts. Upplägget har varierat och även i år prövar myndigheten en ny form för rapportering. Förhoppningen är att den ska ge regeringen ett relevant underlag för att bedöma hur medlen används och vilka effekter som kan uppstå och därigenom också hur bidragsgivningen till civil sektor kan utvecklas. Rapporten koncentrerar sig på hur statens bidragshantering kan påverka den civila sektorns förutsättningar att agera på ett självständigt och oberoende respektive ett långsiktigt sätt.

Rapporten inleds med en beskrivning av resultat och effekter som har kunnat identifieras för varje bidragsform. En förutsättning för att kunna presentera dem på ett enkelt sätt samt att studera variation och förändringar över tid på ett lätt sätt är att informationen kan systematiseras praktiskt. Genom det elektroniska ansöknings- och rapporteringssystem som är under uppbyggnad har Ungdomsstyrelsen goda möjligheter att kunna genomföra sådana rapporter och analyser. Vilken möjlighet organisationerna som tar emot bidrag har att följa upp och utvärdera resultat varierar vilket i sin tur påverkar myndighetens förmåga att rapportera resultat.

Resultaten beskrivs i huvudsak i form av de aktiviteter som seminarier, rapporter, informationsmaterial och temadagar som bidraget gjort möjligt. Organisationsbidragen har bland annat bidragit till att organisationer har kunnat bemanna ett kansli eller till att stärka lokalföreningars verksamhet. Effekterna av de olika bidragsformerna som lyfts fram skiljer sig åt i liten utsträckning. Bidraget har gett effekter i form av ökad kunskap och förmåga till eget agerande hos organisationernas medlemmar och målgrupper. Det finns uppgifter i organisationernas redovisningar som tyder på att bidragen har påverkat attityder hos medlemmar och målgrupper. Tydligt är att bidraget har inneburit en ökad möjlighet att agera för sina medlemmar och målgrupper. Bilden liknar i stor utsträckning den som beskrivits i tidigare rapporter.

Den här rapporten lyfter fram fler exempel på vad projektbidrag har använts till jämfört med tidigare år. Förhoppningen är att myndigheten ska kunna illustrera olika resultat och om möjligt även effekter av. Myndigheten ger också konkreta förslag på förändringar i bidragsförordningar när det gäller begrepp och definitioner. De skulle kunna leda till en större enhetlighet och en bättre tillämpning i förhållande till syftet med bidragen.

Ungdomsstyrelsens analys tar sin utgångspunkt i principerna om självständighet och oberoende respektive långsiktighet. Det är två av sex principer som regeringen framhåller som utgångspunkter för uppföljningen av politiken för civil sektor i propositionen *En politik för det civila samhället*.

Ungdomsstyrelsen analyserar också hur bidragssystemet som sådant kan påverka den civila sektorns organisation, verksamhet och arbetsätt. Myndigheten problematiserar även i vilken utsträckning valda strategier kan bidra till eller motverka syftet med bidragen. På så sätt ställs bidragssystemets funktionalitet i fokus.

Ungdomsstyrelsen lyfter också fram förslag på sådant som kan förbättra samspelet mellan staten, bidragsgivande myndighet och de organisationer som söker och tar emot bidrag i sin analys. Ambitionen är att stärka den civila sektorns förutsättningar att bedriva en självständig och långsiktig verksamhet.

Ungdomsstyrelsens bidragshantering ska vara rättssäker och effektiv. Utmaningen består i att å ena sidan kräva in tillräcklig information från organisationerna och å andra sidan utforma ansöknings- och granskningsförfarandet på ett sådant sätt att det blir hanterligt för organisationerna och myndigheten så att fördelning av bidrag kan ske i enlighet med förordningen.

Arbetet med att förbättra rutiner för kontroll och granskning fortgår löpande genom en återkommande process. Ungdomsstyrelsen gör också riskanalyser för att därigenom kunna identifiera områden som kan förbättras. Myndigheten vill pröva nya vägar för en mer aktiv omvärldsanalys i anslutning till bidragsgivningen och mer riktad information till organisationer och projektledare som för första gången beviljas bidrag från Ungdomsstyrelsen. Myndigheten vill även pröva andra arbetsätt som kan förbättra rättsäkerheten och effektiviteten i bidragsgivningen. Vidare önskar myndigheten utveckla planer på alternativa metoder för kontroll och granskning i dialog med regeringen och de civila organisationerna.

Nedan följer en sammanfattning av de förslag som myndigheten för fram utifrån sin analys. Ungdomsstyrelsen föreslår att:

- Regeringen ger Ungdomsstyrelsen ett utvidgat uppdrag när det gäller uppföljning och resultatanalys av myndighetens bidragsgivning till civil sektor. Analysen kan också inkludera de utmaningar och möjligheter som är förknippade med bidragsgivningen. Idag finns särskilda återrapporteringskrav för de uppdrag som styrs av förordning och andra återrapporteringskrav för de uppdrag som styrs av regleringsbrev eller specifika regeringsuppdrag. Ungdomsstyrelsen bedömer att ett samlat uppdrag till myndigheten skulle ge en bättre överblick när det gäller möjligheter och utmaningar med bidragsgivningen. Vidare föreslår Ungdomsstyrelsen att myndigheten får ett uppdrag att utgöra ett samlat kunskapsstöd i enlighet med de behov som skrivs fram i propositionen *En politik för det civila samhället*.
- Regeringen överväger att förändra återrapporteringskraven i aktuella förordningar inriktning mot att de kan ske tematiskt vart tredje eller vart femte år, samt samordna återrapporteringskravet för antidiskrimineringsinsatser med övriga krav på rapportering.
- Regeringen beaktar balansen mellan organisationsbidrag, projektbidrag och verksamhetsbidrag utifrån statens intentioner och principen om den civila sektorns självständighet och oberoende.
- Regeringen initierar en utredning om möjligheten att söka och att bevilja organisationsstöd fler år i rad för att stärka långsiktigheten och förutsägbarheten i arbetet. Regeringen överväger möjligheten att genomföra vissa ändringar i förordningar avseende begrepp och definitioner där det finns osakliga skillnader för att därigenom ge mer likvärdiga förutsättningar mellan bidragsformer.
- Regeringen överväger att införa en ny stödform för paraplyorganisationer.

Myndigheten vill också peka på att det tycks finnas ett behov av att utveckla och förstärka stödet för uppföljning och utvärdering till organisationerna. Detta för att de själva på ett bättre sätt ska kunna följa upp den egna verksamheten.

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Sedan 2009 har Ungdomsstyrelsen lämnat en rapport till regeringen varje år där med huvudsyftet att beskriva hur bidrag som har fördelats till ideella organisationer har använts och vilka effekter de har fått i förhållande till syftet med dem. Bakgrunden är de återrapporteringskrav som finns i flera av de förordningar styr och har styrt Ungdomsstyrelsens bidragsgivning:¹

Ungdomsstyrelsen ska i sin årsredovisning lämna en samlad redovisning av vilka som har fått bidrag, med vilka belopp och för vilka ändamål. Ungdomsstyrelsen ska dessutom, med början 2009, senast den 1 juni varje år till regeringen lämna en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till och, om möjligt, en bedömning av statsbidragets effekter i förhållande till syftet med bidragen.²

De fem förordningar som omfattas av återrapporteringskravet är:

- Förordning (2005:1 089) om statsbidrag för kvinnors organisering
- Förordning (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt
- Förordning (2008:63) om statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund
- Förordning (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans
- Förordning (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.

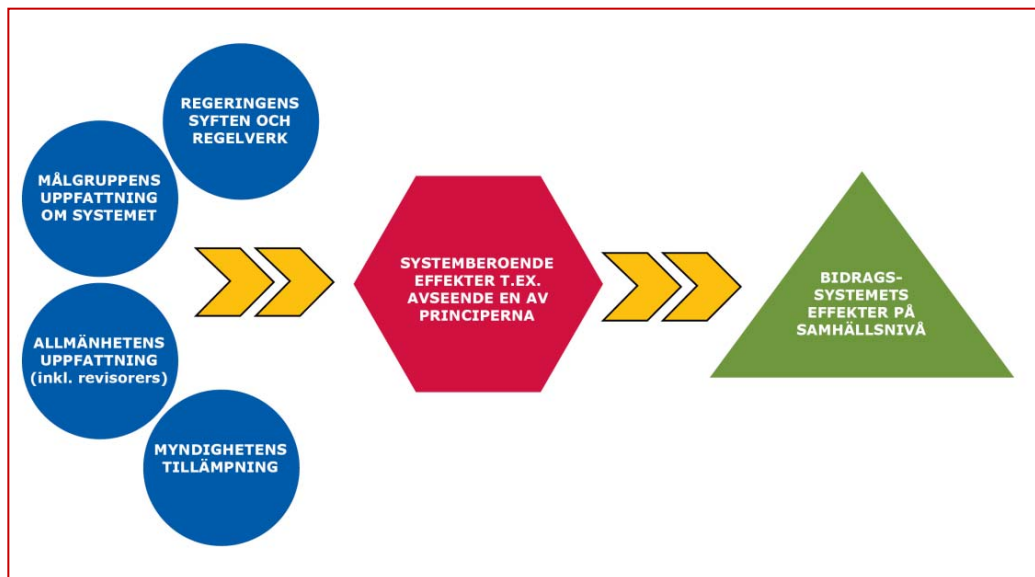
1.2 Hur vi genomfört återredovisningarna

Strukturen och innehållet i Ungdomsstyrelsens resultat och effektrapporter har varierat. I *Konsekvens, resultat och effekter av Ungdomsstyrelsens bidragsgivning till ideella organisationer Återredovisning av sju statsbidrag enligt krav i förordningar år 2009* stod metodfrågor, resultat och effekter av bidrag till ideell sektor och uppföljningen av dem i fokus. Till sin hjälp hade Ungdomsstyrelsen tre forskare. I den fristående kunskapsöversikten *Bidrag till vad? En kunskapsöversikt över effekter och metoder rörande statliga bidrag till ideella organisationer* som ingick som bilaga gavs exempel på metoder som kunde vara lämpliga för att mäta eller beskriva effekter av bidrag till ideella organisationer (Danielsson, Zetterberg & Amnå 2009). Forskarna pekade exempelvis på möjligheter att uppskatta resultat och effekter på olika nivåer som individ-, organisations-, stat- och samhällsnivå. Ungdomsstyrelsen valde att beskriva effekterna som interna, externa och systemberoende och konstaterade i sin analys att fokus i den statliga uppföljningen av bidragsgivningen bör ligga på de systemberoende effekterna.

¹ Samma återrapporteringskrav fanns redan 2008 för organisationsbidraget till etniska organisationer. Återrapporteringen skedde då i februari.

² Återrapporteringskraven finns i 12§, 15§, 16§, 23§ och 13§ i förordningar som omnämns nedan.

Alltså den effekt som bidragssystemet som sådant kan ha på samhällsnivå givet syftena med de olika bidragsformerna. Ju större funktionalitet som systemet har desto större är de avsedda effekterna för såväl staten som för det civila samhället. För att systemet ska vara funktionellt är viktiga beståndsdelar legitimitet och tillit från inblandade aktörer. Ett bidragssystem som bygger på sådant som givna normer och konkurrens om bidragsmedel innebär i sig att olika aktörer kan ha olika uppfattningar om dess funktionalitet. Utmaningen blir att balansera olika intressen och att uppnå största möjliga funktionalitet. En tentativ analysmodell för bedömning av bidragssystemets funktionalitet kan illustreras med nedanstående bild.

I Resultat och effekter av bidrag till ideella organisationer Utmaningar i anslutning till Ungdomsstyrelsens bidragsgivning till ideella organisationer gav myndigheten en relativt heltäckande beskrivning av hur myndigheten arbetat med att fördela statsbidrag enligt de olika förordningarna och på hur dialogen sett ut med målgruppen (Ungdomsstyrelsen 2010a). Myndigheten lyfte även fram exempel på resultat och effekter som de organisationer som beviljats bidrag har beskrivit i sina återrapporteringar. Ungdomsstyrelsen avslutade 2010 års rapport med en övergripande analys av systemberoende effekter som uppstår till följd av bidragsgivningen. Analysen tog sin utgångspunkt i de sex principer som regeringen föreslår användas för uppföljning av regeringens och myndigheternas åtgärder i relation till civil sektor.

Arbetet med att utveckla ett upplägg för Ungdomsstyrelsens resultat och effektrapporter som ger regeringen ett relevant beslutsunderlag pågår alltjämt. Myndigheten arbetar med ett elektroniskt ansöknings- och rapporteringssystem. Grundläggande data som till exempel belopp, typ av organisation och medlemsantal kan kombineras med målgruppens egna självvärderingar och utgöra underlag för nyckeltal som kan följas över tid.

Möjligheten att följa upp effekter skiljer sig mellan så kallade projekt- och organisationsbidrag. För projektbidragen är det både relevant och legitimt att som statlig myndighet fråga organisationerna om bidragen har lett till de avsedda målen. Trots det har tidigare rapporter visat att det har varit mycket svårt att svara på om projekten har bidragit till att främja bidragets syfte på en samhällsnivå. Utvärderingar såsom den som gjordes av 2004-års bidragsgivning från Integrationsverket lutar sig mot självvärderingar och de flesta resultat brukar paradoxalt nog även för projektbidrag vara av intern karaktär (Integrationsverket 2007). För organisationsbidragen finns en annan typ av logik. De får bidrag för att de har en viktig roll att fylla i samhället genom att ge röst åt grupper. Syftet med deras existens är att bidra till ett mer vitalt och demokratiskt samhälle i vilket olika grupper av medborgare ges möjlighet att kanalisera sina åsikter, utveckla sina intressen och delta i samhällsutvecklingen. Det innebär att de tilltänkta resultaten och effekterna är mer övergripande än vad som kan mätas utifrån en enskild organisations verksamhet och utifrån korta tidsperspektiv.

1.3 Resultat och effektrapporten år 2011

Trots vissa metodologiska utmaningar när det gäller arbetet med Ungdomsstyrelsens resultat och effektrapporter om statsbidrag till ideella organisationer kan det konstateras att det finns mycket värdefulla kunskaper och erfarenheter att hämta genom myndighetens egna uppföljningar och erfarenheter samt från organisationerna själva. Den kunskapen och de reflektionerna är presenterade och analyserade i två separata delar.

I den första delen åskådliggörs de olika bidragens resultat och effekter. Resultat- och effektbeskrivningen utgår från myndighetens uppföljning och erfarenheter från organisationer som beviljades medel under 2009 och 2010. Exempel på olika projekt som initierats till följd av projekt- och verksamhetsbidragen lyfts också fram.

Fokus kommer att ligga på att vidareutveckla den analys som avslutade 2010 års rapport det vill säga en analys som utgår från de principer som ska användas för uppföljning av statens relation till den civila sektorn. Principerna om självständighet och oberoende samt långsiktighet står i fokus i årets rapport. Det är områden där Ungdomsstyrelsen har identifierat effekter och gjort reflektioner som kan vara viktiga att beakta i regeringens fortsatta arbete med att stärka och stödja den civila sektorn.

1.4 Metod och material

Underlaget till årets resultat och effektrapport består av information i ansökningar och återrapporteringar från organisationerna. Rapporten bygger också på den kunskap och erfarenhet som Ungdomsstyrelsen har samlat på sig genom sin bidragshantering. Denna kunskap har samlats in genom intervjuer, dokumentation, möten, konferenser och andra kontakter som myndighetens handläggare har haft med organisationerna. För vissa bidrag, exempelvis för kvinnors organisering, jämställdhet, ungas fritid och organisering och bidrag mot rasism och intolerans finns självvärderingar av effekter som är gjorda av organisationerna i anslutning till slutrapportering av projekt. Dessa har också utgjort ett viktigt underlag till analysen i denna rapport.

I en målgruppsenkät till alla som har sökt bidrag har organisationerna fått lämna sin syn på myndighetens bidragsgivning i frågor som rör tillgänglighet, rättsäkerhet och effektivitet. Tillsammans med övriga uppgifter ger denna enkät information om hur bidragsformerna uppfattas. Målgruppens uppfattningar om bidragsgivningen, deras egen rapportering av resultat, självvärderingar av organisationernas verksamhet och övrig kvalitativ datum kan sammantaget ge en bild av de systemberoende effekterna och bidragssystemens funktionalitet. Som bekant söker dock myndigheten fortfarande efter praktiska verktyg och en användbar analysmodell för sin uppföljning.

2 Resultat och effekter av bidragsgivningen

2.1 Disposition

En redogörelse för vilka organisationer som fått bidrag, vilka bidragssummor som har beviljats och de huvudsakliga ändamålen som bidrag beviljats för framgår av Ungdomsstyrelsens årsredovisning för 2010. Nedan ges en övergripande beskrivning av de resultat och effekter som har kunnat identifieras utifrån bidragsgivningen.

Kapitlet inleds med en sammanfattning av Ungdomsstyrelsens arbete med statsbidragen den dialog myndigheten haft med målgruppen står i fokus. Därefter följer en redovisning uppdelad per bidrag. En sammanfattning av hur bidragsfördelningen sett ut och utvecklats de senaste tre åren inleder beskrivningen för varje statsbidrag. Därefter försöker Ungdomsstyrelsen ge en sammanfattande bild av de resultat och effekter som kunnat identifieras från bidragsgivningen. När det gäller projekt- och verksamhetsbidragen bygger avsnittet på de återrapporteringar som organisationer som beviljades bidrag 2009 lämnat till Ungdomsstyrelsen. För dessa bidrag ges också exempel på aktiviteter och verksamhet som har kunnat genomföras tack vare bidraget.

2.2 Ungdomsstyrelsens arbetssätt

I förra årets resultat och effektrapport gavs en gedigen beskrivning av den dialog som Ungdomsstyrelsen haft med målgruppen för varje bidragsform. I många hänseenden stämmer myndighetens arbetssätt även med arbetet som bedrivits under det gångna året.

Information om bidragen, myndighetens arbete och prioriteringar har spridits via webb, konferenser, mindre möten och seminarier. Informationsinsatserna har liksom föregående år sett lite olika ut beroende på vilken stödform det gäller men liknar i huvudsak det mönster som beskrivits i resultat och effektrapporten för 2010.

En skillnad mot tidigare år är att Ungdomsstyrelsen under 2011 ger organisationerna möjlighet att ansöka om projekt- och verksamhetsbidrag vid tre olika ansökningsomgångar. Tidigare har antalet ansökningsomgångar varierat från två till fyra mellan olika projektbidrag. Ungdomsstyrelsens syfte har varit att göra bidraget tillgängligt året runt och på så sätt göra det möjligt för organisationerna att komma igång med projekt snabbare. Utfallet av detta arbetssätt kan kommenteras i nästa års rapport.

Nytt för i år är även att Ungdomsstyrelsen inför årsredovisningen 2010 genomfört en målgruppsundersökning där en enkät skickats ut till organisationer som ansökt om olika bidrag bland annat enligt tre av förordningarna som ingår i den här rapporteringen³.

³ Organisationer som beviljats bidrag inom ramen för statsbidrag till kvinnors organisering, jämställdhet och etniska organisationer fick besvara enkäten.

I enkäten fick organisationerna svara på frågor om tillgänglighet, rättssäkerhet och effektivitet. Dessutom fick de bland annat bedöma i vilken grad de instämmer i påståendet av Ungdomsstyrelsen är opartiska och objektiva i sina bidragsbeslut. Responsen från organisationerna var positiv. Ungdomsstyrelsen levde i huvudsak upp till utsatt mål det vill säga att minst 75 procent av respondenterna skulle svara att de instämde med enkätens påstående i hög eller i mycket hög grad. Det påstående som fick sämst omdöme löd på följande sätt:

”De beslutsmotiveringar som lämnas vid bifall respektive avslag av bidragsansökningar är sakliga”.

Sextioen procent av dem som ansökt om jämställdhetsbidrag och som svarat på enkäten instämde i hög eller mycket hög grad.

2.3 Statsbidrag till kvinnors organisering

Statsbidraget till kvinnors organisering fördelas både som verksamhetsbidrag (projektbidrag) och som organisations- och etableringsbidrag. De senaste tre åren har bidragssumman varit relativt konstant och legat på mellan 27 och 28 miljoner kronor. Ungdomsstyrelsen har successivt valt att öka den andel medel som fördelas som organisations- och etableringsbidrag i jämförelse med den andel som fördelas som verksamhetsbidrag. År 2011 fördelades närmare 19 miljoner kronor som organisations- och etableringsbidrag vilket är en ökning på cirka 2,5 miljoner kronor jämfört med 2010 och drygt 3,5 miljoner kronor mer än bidragsbeloppet för 2009. Det innebär att verksamhetsbidraget minskat med ungefär motsvarande belopp.

Antalet organisations- och etableringsbidragsansökningar har minskat i jämförelse med de senaste fyra åren. År 2011 ansökte 50 organisationer om organisationsbidrag och 15 om etableringsbidrag vilket är nio respektive fyra färre än 2010. Alla utom två organisationer som ansökte om organisationsbidrag beviljades medel vilket innebär att det genomsnittliga bidraget per organisation återigen ökat till cirka 350 000 kronor vilket är högre än på flera år. Det kan kopplas till ett högre anslag och ett fånget antal sökande.

Knappt 12 miljoner kronor har fördelats som verksamhetsbidrag under 2010. Antalet sökta verksamhetsbidrag minskade från 101 till 84 från 2009 till 2010. Totalt beviljades 34 organisationer verksamhetsbidrag 2010 vilket är att jämföra med 54 stycken 2009. Det kan ses som en indikation på att organisationer anpassat sig till minskningen av den totala potten pengar som fördelats som verksamhetsbidrag och också medfört att andelen organisationer som fått avslag minskat. Då organisationsbidraget fortsatt öka fortsätter det totala verksamhetsbidraget som fördelas i år att minska. Det återstår att se hur detta påverkar ansökningstrycket. Det genomsnittliga bidragsbeloppet per organisation har ökat med cirka 50 000 kronor de senaste tre åren från cirka 250 000 kronor 2008 till drygt 350 000 kronor 2010.

2.3.1 Effekter och resultat av organisationsbidrag

Bilden av de resultat och effekter som organisationerna som beviljats organisationsbidrag för kvinnors organisering stämmer i mycket hög utsträckning överens med den beskrivning som gavs i förra årets effekt- och resultatrapport och i rapporten *Vad händer sedan*. där en analys görs av bidragets betydelse för de berörda organisationerna (Ungdomsstyrelsen 2010b). I forskarnas analys sammanfattas de interna effekterna till att handla om stärkt kvalitet, kontinuitet och legitimitet. Kvalitet i termer av en stärkt kompetens, bättre förmåga och resurser att nå ut med sitt budskap. Stärkt kunskap och medvetenhet, både hos medlemmar och målgrupper är exempelvis en effekt som lyfts fram av många organisationer. Kontinuitet sammanfattar olika möjligheter att inte enbart tillförlita sig på ideella krafter för att bedriva sin verksamhet. Statsbidraget har därför bidragit till att skapa ett lugn i organisationen där det finns möjlighet att fokusera på verksamheten. Slutligen har bidraget också gett organisationen legitimitet i form av ett erkännande från staten som både kan stärka medlemmarnas självförtroende att agera och göra det lättare för dem att få gehör från de målgrupper som organisationen vill nå. Det skapar också större möjligheter att ansöka om andra resurser exempelvis i form av projektbidrag.

2.3.2 Effekter och resultat av verksamhetsbidrag

Skillnaden mellan de resultat och effekter som går att utläsa från de föreningar som beviljats organisations- respektive verksamhetsbidrag är små. Generellt sett är återrapporteringarna från verksamhetsbidragen mer detaljerade men resultat- och effektbeskrivningarna är snarlika. Bland de interna effekterna finns beskrivningar om olika sätt på vilka den egna organisationen stärkts exempelvis genom samverkan med nya aktörer. Att deras aktiviteter bidragit till att höja kompetensen och medvetenheten kring hur kvinnor bättre kan hitta vägar in att påverka och delta i samhällets utveckling lyfts också fram i återrapporteringarna. Ord som engagera, inspirera och väcka intresse används av flera organisationer för att beskriva resultaten av sitt arbete. Många organisationer beskriver också vilka nya eller fortsatta aktiviteter som bidraget lett till.

2.3.3 Exempel på vad verksamhetsbidraget används till

Nedan följer tre exempel på verksamheter som kunnat genomföras tack vare verksamhetsbidraget. I Ungdomsstyrelsens publikation *Lika jämt* ges ytterligare exempel på projekt som genomförts med hjälp av bidrag beviljade 2008 och 2009.

En lokalt driven budkavel mot kärnvapen

Kvinnor för fred beviljades knappt 150 000 kronor för att skapa opinion mot kärnvapen och få gehör för sitt budskap om att ta bort kärnvapen från jordens yta. Projektet gick ut på att bilda ett femtiotal folkrörelse- eller budkavlegrupper i mer än sjuttio kommuner som skulle arbeta för att öka och sprida kunskapen och kärnvapenhotet. I varje grupp ingick mellan tre och tjugofem personer i huvudsak kvinnor. De skulle i sin tur nå ut till sina olika nätverk med informationen genom personliga kontakter, möten och genom tidningar, Internet och teve. Kvinnor för fred ville med andra ord skapa en kampanj eller manifestation som spreds som ringar på vattnet. Målet är att få regeringen att prioritera arbetet med att verkställa de tretton punkter i det så kallade NPT-avtalet (Non-proliferation treaty. På svenska står non-proliferation treaty för icke-spridningsavtal.)

Bland de interna effekter som lyfts från projektet är möjligheten att skapa synergier och ett stärkt samarbete mellan olika ideella organisationer. En starkt självkänsla och självförtroende att ta en aktiv roll i den demokratiska processen framförs också som en effekt av verksamheten.

Skuggrapport om kvinnors rättigheter och livsvillkor

Sveriges Kvinnolobby är ett paraply med trettiofyra medlemsorganisationer. Sveriges Kvinnolobby har som uppdrag att samla den svenska kvinnorörelsen och att arbeta för kvinnors demokratiska förutsättningar och livsvillkor i samhället. Organisationen beviljades 200 000 kronor för att ta fram en skuggrapport till regeringens analys av implementeringen av Beijing Platform for Action. Det är en internationell handlingsplan som har som syfte att främja kvinnors åtnjutande av grundläggande demokratiska rättigheter i samma omfattning som män. Skuggrapporten togs fram till den svenska regeringens sjätte och sjunde periodiska rapport till FN:s kvinnokommitté och presenterades under FN:s kvinnokommission i mars 2010 i New York. En liknande skuggrapport togs även fram av den Europeiska Kvinnolobbyn (EWL) som Sveriges Kvinnolobby tillhör. Skuggrapporten skulle sätta kvinnors situation i relation till det som regeringen framhåller i sin officiella rapport. Ambitionen var också att peka ut vad de anser att regeringen är skyldiga att göra utifrån kraven i handlingsplanen.

Skuggrapportens syfte var även att påverka regeringen så att de skulle använda de fakta som framförs i den officiella rapporten för att föreslå konkreta åtgärder och insatser. Målet var också att med hjälp av skuggrapporten skapa debatt och diskussion om kvinnors förutsättningar i samhället. Svensk Kvinnolobby menar att skuggrapporten har gett kvinnoorganisationer ökad kunskap om på vilket sätt Sverige brister i sitt jämställdhetsarbete och om vilka handlingsstrategier som krävs för att nå målet om ökad jämställdhet. Den har därmed bidragit till att ge kvinnor verktyg för att bättre bevaka sina rättigheter och driva krav gentemot politiker och beslutsfattare. Organisationen har också presenterat kvinnorörelsens positioner och alternativa beskrivningar för ansvarigt statsråd och regeringskansliet. I sin återrapportering skriver Sveriges Kvinnolobby att de vill fortsätta att författa skuggrapporter eftersom de upplever att det har varit ett effektivt sätt att föra fram sina analyser och sitt budskap.

En bok av och för analfabeter

Livstycket Design och Kunskapscenter är en lokal kvinnoorganisation i Tensta som vill förbättra invandrades och flyktingars situation i Sverige genom att erbjuda utbildning, praktik och kreativ verksamhet. Organisationen har mött många elever, huvudsakligen kvinnor, som aldrig fått lära sig att läsa och skriva. Målet med verksamheten var att ge dessa personer möjlighet att lära sig att läsa och skriva genom att framställa en bok för och av analfabeter. Livstycket beviljades 500 000 kronor för att genomföra projektet. Boken har skapats av Livstyckets elever under ledning av konstnärer och pedagoger och kommer att ges ut av Centrum för lättläst. Projektet har haft flera mål. Det övergripande målet var att de kvinnor som var med och skapade boken skulle lära sig att läsa och skriva. Samtidigt har ambitionen varit att slutprodukten, det vill säga själva boken, ska ge många människor möjlighet att bli litterata. Läskunnighet är idag en förutsättning för att kunna ta en mer aktiv del i exempelvis sina barns skolgång och kunskapsutveckling och för att vara delaktig i samhället i stort.

Projektet skulle också bidra till att synliggöra problematiken med analfabetism i samhället för makthavarna och beslutsfattare samt till att testa och skapa en modell för arbete med extremt lågutbildade. Den slutliga redovisningen från arbetet har ännu inte hunnit komma in till myndigheten men den preliminära återrapporteringen pekar på att organisationen i huvudsak upplever projektet som framgångsrikt.

2.4 Statsbidrag till jämställdhetsprojekt

Det totala bidragsbeloppet för jämställdhetsprojekt har under de senaste tre åren legat stabilt på omkring 7 miljoner kronor och antalet ansökningar har varierat mellan 94 och 105 per år. År 2008 och år 2009 beviljades 30 ansökningar vardera men 2010 sjönk den siffran till 21 beviljade jämställdhetsprojekt. Det innebär att den genomsnittliga bidragssumman per beviljat projekt ökade med drygt 100 000 kronor från 230 000 kronor till lite mer än 330 000 kronor per projekt. I årsredovisningen förklarar Ungdomsstyrelsen det förändrade scenariot med att projekt som innefattar samverkan, erfarenhetsutbyte eller kunskapsutveckling i högre grad prioriterats under år 2010. Projekt som beviljades medel hade fokus på de jämställdhetspolitiska delmålen makt och inflytande, mäns våld mot kvinnor och kroppslig integritet. Myndigheten fick in relativt få ansökningar med inriktning mot delmålen ekonomisk jämställdhet eller det obetalda hem- och omsorgsarbetet och inget av dessa projektansökningar kunde beviljas.

Prognoser för 2011 är att ansökningstrycket återigen ökar. Enbart i den första ansökningssomgången av tre har 67 ansökningar kommit in. Möjligen är det en följd av bidragets brett formulerade mål. Ansökningarna om projekt med inriktning på mäns våld mot kvinnor och integritet har ökat varje år i synnerhet när det gäller att motverka och förebygga hedersrelaterat tvång samt våld. Det vore inte osannolikt att det är en följd av regeringens satsningar på området och Ungdomsstyrelsens rapporter som uppmärksammat problematiken.

2.4.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen

Som Amnå och Zetterberg beskriver i sin *Vad hände sedan?* liknar de resultat och effekter som beskrivs av dem som har beviljats bidrag för kvinnors organisering respektive för jämställdhetsarbete i hög utsträckning varandra. Särskilt de interna effekterna är generella och sällan mätbara eller konkretiserade i föreningarnas redovisningar. Som exempel har organisationer som beviljats jämställdhetsbidrag uppgett att de med hjälp av bidraget blivit bättre rustade att hantera jämställdhetsfrågor. Det har de blivit genom ökad kunskap, insikt och genom att de har problematiserat frågor inom det aktuella området. De ser också indikationer på att deras arbete har lett till att deras medlemmar och målgrupper tagit mer plats på olika arenor. Resultatbeskrivningar i form av prestationer såsom utbildningar, informationsmaterial, handböcker och seminarier förekommer också.

2.4.2 Exempel på vad bidraget används till

Nedan följer tre exempel på projekt som har kunnat genomföras tack vare bidraget. I Ungdomsstyrelsens publikation *Lika jämt* ges ytterligare exempel på projekt som genomförts med hjälp av bidrag beviljade 2008 och 2009 (Ungdomsstyrelsen 2010c).

Ökad tillgänglighet för kriscentrum för män

Kriscentrum för Män i Västmanland är en ideell lokal förening som beviljades cirka 500 000 kronor i jämställdhetsbidrag för att vidga sin verksamhet som riktar sig till män som utövar våld i nära relationer. Projektet skulle i huvudsak bidra till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen som att minska mäns våld mot kvinnor och att stärka den kroppsliga integriteten. Även det mer övergripande målet om inflytande och makt berörs i arbetet. Verksamheten gick ut på att ge män råd och verktyg som gör att de blir bättre på att kommunicera och samarbeta med sina partners utan att använda våld. Kriscentrum fokuserar på att i ett så tidigt skede som möjligt medvetandegöra männen om deras handlingar och hjälpa dem att hantera de känslor och konflikter i familjen som leder till att de tar till våld. Kriscentrum för Män i Västmanland är medlem i Rikskriscentrum och har ett nära samarbete med polis, socialtjänst, kriminalvård, psykiatri, familjerådgivning och aktörer inom kvinnofridsrelsen. Information om deras verksamhet sprids med hjälp av lokala medier och deras broschyr finns tillgänglig hos alla samverksanspartners. Projektet går ut på att öka tillgängligheten i verksamheten och med hjälp av mobila team som kan resa ut till kommuner i länet som saknar möjlighet att etablera egna kriscentra. Verksamheten bedrivs av utbildade och erfarna samtalsledare. Deras verksamhet bemöts med uppskattning både hos deltagare och samarbetspartners.

Ökad medvetenhet om problematiken runt trafficking i Bosnien, Makedonien och Serbien

Bosnien och Hercegovinas Kvinnoriksförbund (BHKRF) fick 250 000 kronor i jämställdhetsbidrag för att driva projektet Att vara med på riktigt kvinnors makt. Projektet skulle fokusera på det jämställdhetspolitiska målet om inflytande, makt och kroppslig integritet. Det gick ut på att öka medlemmarnas och i viss omfattning allmänhetens medvetenhet om trafficking i Bosnien, Makedonien och Serbien. Förhoppningen var att det skulle leda till att medlemmarna fick kapacitet att diskutera frågan med släkt, vänner och bekanta. Ambitionen var också att de skulle kunna hantera problematiken. Kunskapen på området kunna användas dels i förebyggande syfte och dels om problemet skulle uppstå. Projektidén kom från styrelsen som identifierat att kunskapen kring trafficking saknades hos många av medlemmarna samtidigt som det fanns tecken på att problematiken blivit allt vanligare i Bosnien. Projektet har i huvudsak förberett och genomfört en temavecka om människohandel. De har arrangerat utställningar, tagit fram broschyrer, genererat inslag i TV och artiklar i lokaltidningar. BHKRF:s fem regionföreningar har alla fått i uppdrag att genomföra aktiviteter för att uppmärksamma problematiken med trafficking. Inslag om trafficking har även gjorts på förbundets hemsida och i den egna tidningen Kvinna.

Ett genusperspektiv vid insatser för en bättre miljö

Miljöförbundet Jordens Vänner beviljades drygt 300 000 kronor för att skapa en aktiv plattform utifrån vilken föreningens medlemmar kunde integrera genusfrågan i sin övriga verksamhet. Projektet med namnet Kolga-jämställda strukturer utgick från att organisationen ville komma ifrån ett i huvudsak kvantitativt sätt att mäta jämställdhet som exempelvis antal kvinnor i styrelsen för att istället göra genus och jämställdhet mer närvarande både i sin interna organisering och i det utåtriktade arbetet. Projektet inleddes med att organisationens framtidskonferens 2010 hade temat genus. Det innebar bland annat att själva mötes- och diskussionsformerna ändrades för att stimulera till ett mer delat talarutrymme mellan män och kvinnor. Inom ramen för projektet arrangerade sedan Jordens vänner lokala och regionala seminarier, workshops och utbildningar för att göra genusperspektivet närvarande i organisationens olika typer av kampanjer och insatser. De gjorde också informationsmaterial. Som exempel anordnades ett seminarium på temat Trafik och genus under Almedalsveckan. I sin åiterrapportering berättar organisationen att de kommer att fortsätta det arbete som nu har påbörjats. Arbetet med att sprida organisationens erfarenheter om hur ändrade mötesformer kan bidra till en ökad jämställdhet kommer också att fortgå då de själva under projektiden lyckats skapa en mer jämställd möteskultur i organisationen.

2.5 Statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund

Bidraget till organisationer bildade på etnisk grund har de senaste åren legat på omkring 19 miljoner kronor. De senaste tre åren har mellan femtiotre och femtiofyra organisationer beviljats bidrag de senaste tre åren. Det innebär också att det genomsnittliga bidraget per organisation har varit relativt konstant. Omsättningen bland organisationer som har beviljats bidrag ligger i linje med föregående år. Varje år faller ett par organisationer ifrån medan andra tillkommer. Under 2011 har nio nya organisationer ansökt om bidrag.

2.5.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen

Någon skillnad från de resultat och effekter som presenterades i 2010 års resultat- och effektrapport kan inte utläsas när det gäller det här statsbidraget. Bidraget har i likhet med tidigare bland annat gett organisationer möjlighet att anordna olika typer av aktiviteter som stärker sina medlemmar, målgruppers språk, kultur, identitet och delaktighet i samhället. Bidraget har både gett organisationerna möjlighet att täcka administrativa kostnader exempelvis för resor, möten och lokaler liksom att arrangera olika typer av seminarier och utbildningar.

Ungdomsstyrelsen kan se en viss förbättring när det gäller organisationernas ansökningsunderlag. Det kan vara en indikation att tidigare givna bidrag har använts i organisationer för att förbättra och kvalitetshöja sina administrativa rutiner. Inlämnade redovisningar och möten med organisationer har visat att det fanns ett ökande engagemang i samhällsfrågor bland medlemmarna.

2.6 Statsbidrag till verksamheter mot rasism och intolerans

Det totala bidragsbeloppet för stöd till verksamheter mot rasism och intolerans minskade under 2010 med cirka 2 miljoner kronor i jämförelse med 2009. Antalet ansökningar har legat på mellan 80 och 97 stycken. Bland de 79 ansökningar som inkom under 2010 beviljades 19 bidrag. Det genomsnittliga bidragsbeloppet ökade i likhet med statsbidraget för jämställdhetsprojekt med cirka 100 000 kronor mellan 2009 och 2010 till närmare 430 000 kronor per projekt.

2.6.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen

I likhet med förra årets rapport läggs stor vikt i organisationernas redovisningar vid de olika typer av aktiviteter de kunnat genomföra med hjälp av bidraget och på de ytterligare insatser som har planerats som en följd av genomförda aktiviteter. Det handlar exempelvis om seminarier, temadagar och utbildningar kopplade till rasism och intolerans. Att ta fram informationsmaterial och vägledningar är också vanliga aktiviteter. Att bidraget har lett till en ökad kunskap om olika faktorer som påverkar förekomsten av rasism och intolerans framhålls dessutom. I organisationernas redovisningar är det vanligt att de uppger att deras aktiviteter stärkt beredskapen hos deras medlemmar och målgrupper för att arbeta med frågorna. Ökad kunskap, samverkan och nätverk med nya aktörer är exempel på det.

2.6.2 Exempel på vad bidraget används till

Nedan följer tre exempel på projekt som beviljats bidrag för verksamheter mot rasism och intolerans.

SIOS seminarier om rasism och intolerans

SIOS är ett samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige. De beviljades 470 000 kronor för att utifrån ett intersektoriellt perspektiv på kön och etnicitet åskådliggöra hur rasism och olika former av intolerans gestaltar sig inom olika samhällsområden. Projektet utgick både från forskning och personliga erfarenheter. Syftet var att på olika sätt blottlägga den institutionella rasismens mekanismer. Projektet bedrevs genom tematiska seminarier. Genom dem ville SIOS åstadkomma kunskapsutbyte och mer nätverkande samt ta fram underlag för att införliva dessa frågor i organisationens handlingsplan. Målgruppen var kvinnor från olika organisationer i samhället och från SIOS förbund. De som kom var i huvudsak kvinnor som själva hade etnisk minoritetsbakgrund. Seminarierna gav en kunskapsplattform där de medverkande fick möjlighet att länka samman personliga erfarenheter med de strukturella mönster som bär upp de olika formerna av intolerans. I sin återrapportering uppger SIOS att de lyckats med att ge deltagarna ny kunskap och nya kontaktytor som kan underlätta för insatser i fortsättningen. Under seminarierna har också flera förslag på konkret arbete mot rasism och intolerans föreslagits och de har tagits med i SIOS handlingsplan. De kommer exempelvis att fortsätta med seminarier, eftersom de upplever att det finns mycket kvar att diskutera. SIOS har också sammanställt en tryckt rapport med sammanfattningar av seminarierna som kommer att distribueras inom och utom SIOS.

Stärkt kapacitet för att bemöta främlingsfientlig retorik om svenskt kulturarv

Sveriges Hembygdsförbund (SHF) beviljades 490 000 kronor för att bedriva projektet Kulturarvet och toleransen som gick ut på att lyfta fram kulturarvet som en gemensam samhällsangelägenhet som är inkluderande med syfte att motverka intolerans, rasism och islamofobi. SHF ville genom projektet motverka de tendenser som de kunde se i sin omvärldsanalys 2009. Där visade det sig att främlingsfientliga grupperingar i samhället relaterade till begrepp kopplade till svensk historia, vårt kulturarv och hembygd i syfte att göra åtskillnad på etniska svenskar och invandrade svenskar. Hembygdsrörelsens kärnverksamhet användes därmed i ett politisk exkluderande syfte som anspelade på rasism, islamofobi och allmän främlingsrädsla. SHF ville genom projektet stärka hembygdsrörelsens kapacitet att bemöta, diskutera och problematisera denna rasistiska retorik. Fokus i projektet låg på att utbilda hembygdsrörelsens företrädare i det demokratiska arbetet. Arbetet i projektet bedrevs i form av seminarier, föreläsningar och utbildningar hos regionala hembygdsförbund. Aktiviteterna har varierat från region till region och drivits utifrån de olika förbundens kapacitet och engagemang. Projektet uppges ha lett till en ökad kapacitet för att motverka rasism och intolerans. Flera hembygdsförbund diskuterar exempelvis vilken policy de bör ha när de bemöter främlingsfientliga grupper försök att närmasig föreningarna.

Stärkt kompetens hos skolpersonal för att motverka rasism och intolerans

SIUM står för Samordningsgruppen för Etniska, Kulturella och Språkliga föreningar i Umeå. Organisationen beviljade 384 000 kronor i bidrag för att öka skolpersonals kunskap om rasism och intolerans samt bidra till metodutveckling för skolpersonalens hantering av rasism och liknande former av intolerans. Kunskapsuppbyggnaden skulle ske både i syfte att förebygga och motverka dessa fenomen. Förhoppningen var att personalen i sin tur skulle utrusta eleverna så att de på ett bättre sätt att kunna stå emot påståenden och tendenser som är kopplade till rasism eller liknande former av intolerans. Projektet har bedrivit utbildningsinsatser i Västerbottens alla sexton kommuner. Inom ramen för projektet har också olika typer av informationsmaterial tagits fram och spridits bland annat genom Internet.

2.7 Statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck

De senaste tre åren har statsbidraget varit stabilt och legat på drygt 6 miljoner kronor. Fram till och med ansökningsomgången 2009 har det endast funnits en organisation som beviljats organisationsbidrag. Det är Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL). År 2010 uppfyllde ytterligare en organisation Hbt-socialdemokrater Sverige (Hbt-s Sverige) kraven för att bli beviljade organisationsbidrag. Det innebär att RFSL som tidigare varit ensam om att få organisationsbidrag nu beviljades något mindre resurser. År 2010 fick de cirka 10 procent mindre i bidrag jämfört med föregående år. Ungdomsstyrelsen bedömer att fler organisationer successivt kommer att uppfylla kraven för att beviljas organisationsbidrag.

2.7.1 Effekter och resultat av bidragsgivningen

Liksom de övriga organisationsbidragen har organisationsbidraget till hbt-organisationer bidragit till att på olika sätt stärka verksamheten kvalitativt och kvantitativt på olika sätt. Bidraget uppges exempelvis ha fördelats till lokalföreningars verksamhet och ha använts för att bemanna ett kansli. Kunskapsutveckling, informationsspridning och olika typer av konferenser, seminarier och manifestationer är också exempel på vad bidraget har resulterat i.

Då ytterligare en organisation, hbt-s Sverige, lever upp till kraven för ett organisationsbidrag för första gången innebär det ett ordentligt tillskott till föreningens ekonomi, samtidigt som RFSL får mindre i bidrag. För båda organisationerna innebär det givetvis betydande utmaningar. Först nu ser vi att den nya förordningen från 2008 får konsekvenser som kan ligga till grund för bedömningar av eventuella justeringar.

2.8 Slutsatser av resultat och effekter

I avsnittet ovan framgår det tydligt att de typer av resultat och effekter som organisationerna lyfter fram i många hänseenden liknar varandra och att de är bidragsspecifika i liten utsträckning. Resultaten och effekterna beskrivs ofta genom att beskriva de aktiviteter som genomförts och vilka ytterligare initiativ och insatser som de har lett till. De interna effekterna står i fokus för återrapporteringarna avseende organisations-, verksamhets-, och projektbidrag men exempel på upplevda externa effekter ges också. Organisationsbidragen uppges möjligen i något högre utsträckning ha bidragit till att stärka föreningens förutsättningar att fylla den roll som de själva, med utgångspunkt i förordningarna, vill ha. Det kan exempelvis ha skett genom att den aktuella organisationen anställt en person eller genom att kunna ha fler och tätare möten i organisationen. Som intern effekt lyfter organisationer som beviljats bidrag inom samtliga stödformer upp den kunskapshöjande effekt som bidraget har haft för dess medlemmar. Bidraget har helt enkelt gett organisationen möjlighet att stärka medlemmarnas förutsättningar för att driva frågor. De externa effekter som har lyfts fram

handlar istället i huvudsak om den kunskapshöjning som de har bidragit till hos målgruppen. De beskrivs ofta som att de upplever att de har gett målgrupperna bättre kunskap och verktyg för att driva eller att agera när det gäller en viss typ av fråga.

Kvalitet på återrapporteringarna och djupet i organisationernas egna analyser varierar. Det kan bero på att organisationernas kapacitet att följa upp sitt arbete både ser olika ut när det gäller kompetens och tid som finns till förfogande. Det beror både på organisationens storlek, historik och på dess interna struktur. Liksom Ungdomsstyrelsen tidigare har påpekat finns det indikationer på att organisationer som har organisationsstöd i någon form har en högre kapacitet att genomföra och administrera projekt än organisationer som saknar en stabil grund att stå på. Organisationer med organisationsstöd har också en grundverksamhet där resultaten från projekten kan tillvaratas och implementeras.

3 Analys

3.1 Bidragssystemets effekter på civil sektor

Tidigare i rapporten har Ungdomsstyrelsen beskrivit interna och externa effekter av bidrag som organisationerna redogjort för i åiterrapporteringar och i samband med att de har varit i kontakt med myndigheten i andra sammanhang. Vi ger också exempel på verksamhet som ideella organisationer har bedrivit med hjälp av bidragen.

I det här kapitlet flyttas perspektivet från den verksamhet som gjorts möjlig tack vare statsbidragen till de värden eller principer som regeringen fastslagit ska genomsyra relationen mellan det civila samhället och staten.⁴ I regeringens proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället* presenteras sex principer utifrån vilka politiken för civil sektor ska följas upp.

I analysavsnittet har Ungdomsstyrelsen valt att problematisera bidragssystemets effekter på ideella organisationers möjlighet att agera som fristående röstbärare och opinionsbildare eller utförare av samhällsnytta. Det har vi gjort utifrån principerna om självständighet och oberoende respektive långsiktighet. Diskussionen kan åskådliggöra på vilket sätt bidragssystemet påverkar civil sektor. Den kan också vara en utgångspunkt för ett samtal om vilka förutsättningar staten bör ge civil sektor givet olika förväntade resultat och effekter.

3.2 Självständighet och oberoende

I *En politik för det civila samhället* beskrivs principen om självständighet och oberoende som ideella organisationers möjlighet att självständigt bedriva verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning från stat, kommun och landsting. Av propositionen framgår exempelvis att projektbidrag inte ska dominera över organisationsbidrag för mycket. Om civila aktörer har en utförarroll får det inte inkräkta på deras roll som självständiga opinionsbildare och röstbärare. Det framgår också att staten önskar undvika en långtgående sammanblandning mellan det civila samhället och den offentliga sektorn.

3.2.1 Ekonomi och verksamhet – en komplicerad ekvation

För en del organisationer är statsbidrag helt avgörande för att de ska kunna existera och genomföra aktiviteter. Andra har kapacitet att bedriva verksamhet utan statligt stöd eller finansierar endast en del av verksamheten med statsbidrag. Principen om självständighet och oberoende har en ekonomisk och en verksamhetsinriktad dimension. Det är två olika dimensioner som i sin tur är nära sammanlänkade med varandra. För att bedriva en verksamhet krävs någon form av resurser. Ett statsbidragsberoende kan vid första anblick uppfattas som negativt och osjälvständigt, men beroendeförhållandet är mer komplicerat än så. För ideella organisationer kan ett statsbidrag vara den enda möjligheten att bedriva en oberoende och självständigt definierad verksamhet. I själva verket är statsbidrag till ideell verksamhet en del av samhällskontraktet.

⁴ Regeringens proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället*.

Staten eller offentlig verksamhet kan också befinna sig i ett beroendeförhållande givet de resultat och effekter ett aktivt och rikt föreningsliv kan ge samhället. Det ömsesidiga beroendeförhållandet innebär att tillit och respekt för respektive part ständigt måste beaktas för att relationen ska vara fruktsam. Ett statsbidrag kan på så sätt vara ett erkännande av den civila sektorns funktion i samhället. Ett statsbidrag kan också ge legitimitet vilket skulle innebära att organisationer som beviljats medel från staten har lättare att få bidrag från andra aktörer och därmed ges möjligheter att vidga sin verksamhet ytterligare. Statsbidraget har då värdet av en kvalitetsstämpel som gör det enklare att få bidrag från andra aktörer.

3.2.2 Konsekvenser av mer specificerade projektbidrag

I *En politik för det civila samhället* framhålls att andelen projekt- och verksamhetsbidrag inte bör dominera för kraftigt över organisationsbidragen. Ett organisationsbidrag kan öka ideella organisationers självständighet och oberoende genom att de själva definierar vilken verksamhet de ska bedriva.

Inom ramen för statsbidrag till Kvinnors organisering har Ungdomsstyrelsen exempelvis möjlighet att själv bestämma hur stor andel som ska fördelas som organisations- respektive verksamhetsbidrag. Myndigheten har de senaste åren fördelat en allt större andel av den totala potten som organisationsbidrag. Samtidigt får myndigheten i uppgift att fördela allt fler projektbidrag. Bidrag till engagemangsguider, till insatser för unga som varken studerar eller arbetar, för att främja demokratiska värderingar bland unga och bidrag för yrkesinriktat mentorskap för nyanlända är exempel på projektbidrag. Dessa projektstöd är mer styrande jämfört med organisationsbidrag och generellare projektbidrag som exempelvis bidraget för jämställdhet där målgruppen i mycket högre utsträckning själv får definiera problem, projektmål och metod.

Ungdomsstyrelsen ser behov av en ökad tydlighet när det gäller balansgången mellan mer generella och specifika projektbidrag samt vilka förväntningar som finns på verksamhet som ska bedrivas i ideella organisationer. Kommunikation rörande hur långsiktigt statens åtagande och initiativ är kan utvecklas. Vad är det för resultat och effekter som staten vill se och vilken roll förväntas de ideella organisationerna ta i det arbetet?

Ungdomsstyrelsen gör bedömningen att ett större fokus på civila aktörer som utförare av samhällsviktig verksamhet, som kan manifesteras i en del av de nya projektbidragsformerna, utmanar myndighetens arbetssätt. Ett mer proaktivt arbetssätt kan vara nödvändigt för att syften och intentioner med bidragen ska uppnås. Det kan dock stå i kontrast mot Riksrevisionens och Statskontorets synpunkter om myndighetens balans mellan kontrollerande arbetsuppgifter och uppgifter som innebär information och dialog. Då mer specifika projektbidrag utformas kan det också leda till att det är de mer etablerade organisationerna som får tillgång till bidragsmedlen och att konkurrensen och mångfalden av aktörer på så sätt begränsas.

Myndigheten vill också peka på att det finns ett behov av att utveckla och förstärka stödet till organisationerna för att de ska kunna utvärdera och följa upp den verksamhet som de bedriver. Den typen av arbete ställer krav på tid för reflektion och på att det finns kunskap om hur man mäter resultat och effekter i organisationen.

Ungdomsstyrelsens slutsats är att balansen mellan organisations-, projekt- och verksamhetsbidrag bör beaktas i vidareutvecklingen av bidragssystemen. Ungdomsstyrelsen vill också lyfta fram behovet av att vara tydlig när det gäller hur långsiktig en satsning är, förväntade resultat och effekter.

3.2.3 Relationen mellan kontroll samt självständighet och oberoende

I propositionen *En politik för det civila samhället* betonas vikten av att statlig bidragsgivning sker utan obefogad kontroll. Tendensen på Ungdomsstyrelsen har varit att gå mot ökad kontroll vid ansökningsförfarandet i bidragsgivningen. Ungdomsstyrelsen utför en mer fördjupad granskning och en mer systematisk kontroll av de underlag som organisationerna lämnar in. Majoriteten av ansökningarna som myndigheten får in behöver kompletteras vilket skapar en omfattande och tidskrävande bidragshantering. En effektiv och rättsäker bidragshantering innebär en balansakt mellan att genomföra nödvändig kontroll och granskning och att inte kräva in för mycket information från organisationerna. Administration som tynger både Ungdomsstyrelsen och organisationerna. Arbetet med att förbättra rutiner för kontroll och granskning fortgår löpande genom återkommande process- och riskanalyser för att därigenom kunna identifiera områden som kan förbättras. Myndigheten vill också pröva nya vägar för en mer aktiv omvärldsanalys i anslutning till bidragsgivningen och ge mer riktad information till organisationer och projektledare som beviljas bidrag för första gången. Myndigheten önskar vidare utveckla planer på alternativa och nya sätt för kontroll och granskning i dialog med regeringen och de civila organisationerna.

3.2.4 Resultat och effekter av organisationsbidrag

Något som påpekats vid tidigare resultat- och effektrapporter och som är värt att påpeka igen är inkonsekvensen i resultat- och effektoppföljningen av organisationsbidrag. Ungdomsstyrelsen ombeds att redogöra för effekter av bidragsgivningen om det är möjligt. Efter tre år kan vi konstatera att resultat- och effektedovisningarna är väldigt likartade från år till år. Dessutom kan resultat och effekter av organisationsbidragen endast beskrivas på en mycket övergripande och generell nivå. Att svara på mer ingående frågor om verksamhetens resultat och effekter vid åiterrapporteringen kan tolkas som motsägelsefullt givet de förordningar som styr bidragen och statens hållning när det gäller uppföljningen.

I *En politik för det civila samhället* konstateras följande:

”Det är inte avsikten att regeringen eller myndigheterna inom ramen för uppföljningssystemet ska följa upp den verksamhet som bedrivs av organisationerna inom det civila samhället. Detta vore direkt olämpligt med tanke på det civila samhällets självständighet. Uppföljningen går ut på att bedöma hur den statliga politiken lyckas med att förbättra det civila samhällets villkor, såsom slås fast i målet.” (Regeringens proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället*.)

Ungdomsstyrelsen föreslår att regeringen förändrar återrapporteringskraven i aktuella förordningar så att uppföljningarna kan ske tematiskt vart tredje eller vart femte år.

Kommande resultat- och effektrapporter skulle kunna fokusera på systemberoende effekter och på att utveckla analysen av bidragssystemens funktionalitet. En möjlighet är att ange ett eller flera teman som i sin tur kan knytas till principerna för uppföljningen av politiken för det civila samhället. Vill regeringen ha en specifik kunskap inom ett område (tema) eller få resultatbeskrivningar från en enskild bidragsform kan sådana särskilda uppföljningsuppdrag ges till myndigheten.

3.3 Långsiktighet

Enligt *En politik för det civila samhället* är syftet med principen om långsiktighet att ge idéburna organisationer förutsättningar som borgar för en planering där långsiktighet och hållbar utveckling utgör grunden. Statens åtagande ska också skapa stabila förutsättningar för organisationernas existens och verksamhet. De ska dessutom ge det civila samhället goda och stabila rättsliga villkor. Det innebär att de villkor som det civila samhället har, såväl generellt som inom olika sakområden, varken ska ändras alltför ofta eller plötsligt. Ungdomsstyrelsens utmaning när det gäller förutsättningar för långsiktighet och förutsägbarhet är att hitta effektiva sätt för att lämna information och föra en dialog med målgruppen när förändringar sker i regelverket och när nya bidragsformer etableras.

3.3.1 Utmaningar med ettåriga projektbidrag

Projektbidrag kan bidra till att utveckla och förnya ideella organisationers verksamhet. Samtidigt kan det finnas svårigheter med att implementera kunskap och resultat från projekten i ordinarie verksamhet. Återkommande korta projekt kan göra verksamheten ryckig och instabil. Därför är det viktigt att vara vaksam på de negativa effekter som kan uppstå vid ett alltför stort fokus på projektbaserad bidragsgivning. En sådan kan innebära begränsade möjligheter att:

- följa upp resultat och effekter
- implementera och ta vara på erfarenheter för fortsatt verksamhetsutveckling
- etablera långsiktiga samarbeten med samarbetspartners och med målgruppen.

Ungdomsstyrelsen kan se att organisationerna har svårigheter att hantera många och korta projekt genom effektanalyserna som de lämnar i redovisningar till myndigheten. De handlar i huvudsak om interna effekter och i begränsad omfattning om externa effekter som säger något om hur verksamheten har påverkat målgrupperna. Resultaten beskrivs i termer av genomförda aktiviteter men analysen av vad aktiviteterna har lett till i form av förändrade attityder, ökad kunskap eller rent av förändrat beteende hos målgruppen är begränsad. Delvis kan det handla om att det behövs kompetens och tydligare krav på organisationernas återrapportering. Men också den relativt stora mängd projekt som en organisation har att hantera år efter år kan påverka dess förmåga till väl utvecklade effektanalyser. Det kan i sin tur få konsekvensen att de resultat- och effektrevisningar som myndigheten lämnar till regeringen kring projekt- och verksamhetsbidrag blir relativt trubbigt som beslutsunderlag.

Organisationer som söker bidrag och är engagerade i olika specifika projektsatsningar ställer ofta frågan om på hur lång sikt utvecklingsmöjligheten finns. Myndigheten ser därför att nya projektsatsningar skulle kunna få bättre genomslag om regeringen tidigt kan ange sin ambition om stödets långsiktighet och framtida karaktär. I en del projektbidrag där metoden redan på förhand är given närmar det sig snarare det som brukar benämnas som verksamhetsstöd det vill säga ett bidrag för särskilt definierade aktiviteter. Kortare väl definierade projektbidrag kan dock i en mer långsiktig strategi vara framgångsrika då det ges tillfälle att pröva variationer av en i förväg definierad metod. Om avsikten på sikt är att etablera en beprövad modell för att lösa ett samhällsproblem närmar sig en del specificerade projektbidrag formen av en försöksverksamhet där ambitionen vanligtvis är att det ska kunna leda till ordinarie verksamhet. I fall det finns sådana intentioner kan det vara bra att tydliggöra dem och ge myndigheten bättre förutsättningar för att verka. Mer långsiktiga projektbidrag skulle också ge utrymme för att på kontinuerlig basis göra säkrare analyser av bidragssystemets funktionalitet. Ett positivt exempel är bidrag till yrkesinriktat mentorskap som ska utvärderas enligt ett särskilt uppdrag. Ytterligare ett är uppdraget som handlar om att fördela medel till engagemangsguider och som nu har förlängts. Långsiktighet kan i sin tur bidra till ett mer effektivt och ändamålsenligt bidragssystem. Det kan förfina Ungdomsstyrelsens interna arbetssätt men framförallt skapa stabila förutsättningar för civil sektor att existera och verka på lång sikt.

3.3.2 Bidragssystemets konsekvenser

Kontinuitet och förutsägbarhet brukar framhållas som förutsättningar för ett långsiktigt arbetssätt. Grundprincipen i organisationsstödet är att ett visst antal organisationer delar på en given summa. Bidragssystemet blir därför i grunden oförutsägbart eftersom ingen på förhand kan veta hur många som söker och beviljas bidrag. Det skapar ovisshet i en dynamisk civil sektor. Vissa organisationer kommer och går medan andra organisationer är väletablerade men istället kan lida av en intern tröghet vilket kan medföra svårigheter att snabbt ställa om till nya krav på statsbidrag.

Fördelningsprinciper som är fastlagda i förordningar ska styra utvecklingen av organisationerna i en riktning som motsvarar syftet med bidragsformen.

Ungdomsstyrelsen ser att avsedda effekter kan uppnås samtidigt som det kan finnas en risk för att också mindre önskvärda effekter uppstår. Det finns tydliga tecken på att organisationer försöker göra snabba anpassningar som påverkar hur de strukturerar sin verksamhet exempelvis när det gäller lokalföreningar. Förändringar som måste få ta tid kan skyndas fram med risk för att långsiktigheten och stabiliteten äventyras. Snabba organisationsförändringar där möjligheten att utöka sitt statsbidrag står i fokus snarare än själva verksamheten kan prioriteras. Effekterna skapas både utifrån fördelningsprinciper som är fastställda i förordningar och av Ungdomsstyrelsens viktning och prioritering av de fastlagda fördelningsnycklarna.

I de mer generellt definierade projektstöden som det för jämställdhet och mot rasism och intolerans ser Ungdomsstyrelsen även tendenser till att organisationer som återkommande får avslag på sina projektansökningar inte söker på nytt. När så många som 90 procent får avslag inom vissa stödformer och vid vissa beslutsomgångar upplevs bidraget som en droppe i havet som få kan ta del av. Å ena sidan kan en stor överansökning (antal ansökningar i relation till anslag och möjlighet att bevilja medel) leda till en förbättrad kvalitet i de beviljade projekten, å andra sidan kan det finnas en risk att endast de mest erfarna och professionella organisationerna får projektmedel. Därigenom kan mångfalden av aktörer komma att begränsas liksom möjligheten att ge bidrag till organisationer som har särskilda behov av utveckling och förnyelse. Detta kan på sikt innebära att vissa ideella organisationer slutar att söka medel för utveckling och förnyelse. Engagemanget kanske inte omedelbart minskar – men möjligheten för staten att uppmuntra en mångfald av aktörer att verka för viktiga samhällsfrågor kan begränsas och därigenom kan förtroende och legitimitet för bidragssystemen minska.

Ungdomsstyrelsen har därför påbörjat ett arbete med att ange tydligare urvalskriterier för projektbidrag så att rätt förväntningar kan kommuniceras. Ungdomsstyrelsen önskar en vidare dialog med regeringen och de civila organisationerna om hur utvecklingen av kriterier för projektstöd i högre grad kan motsvara förväntningar på resultat och effekter inom olika stödformer.

3.3.3 Uppföljningarnas kvalitet och nytta

Uppföljningar har sällan ett egenvärde i sig. Dess värde skapas först när slutsatserna och analysen av genomförda insatser och aktiviteter används som beslutsunderlag för att korrigera och förbättra framtida verksamhet. Värdet kan också skapas genom att kunskaperna och erfarenheterna från projekt och verksamheter efterfrågas och tas om hand av organisationerna själva i dess ordinarie verksamhet och av andra aktörer såsom staten och kommunerna. Det kräver därför inte bara att uppföljningar genomförs utan också att det finns aktörer både i och utanför organisationen som efterfrågar slutsatser och erfarenheter. Det kräver också att de är villiga att implementera sådana insatser och arbetssätt som visat sig verkningsfulla i sin mer långsiktiga verksamhet. I dagsläget kan organisationer uppleva att syftet med den uppföljning och återrapportering som Ungdomsstyrelsen kräver är oklar. Den görs av plikt och eftersom det är ett krav för att få statsbidrag. Tidsperspektivet hos många av de organisationer som beviljats bidrag är för kort för att de alltid själva ska se vinsterna i egna uppföljningar och utvärderingar. Dessutom har många organisationer svårt att genomföra genomarbetade uppföljningar och utvärderingar av sin verksamhet. Det beror givetvis på begränsade resurser i form av tid, pengar, verktyg och kompetens. Resultatet bli redovisningar som i hög utsträckning fokuserar på prestationer och aktiviteter, och i viss mån interna effekter men i begränsad utsträckning kan beskriva hur målgrupperna påverkats av insatserna. Utmaningen finns också att hämta in information som gör det möjligt att jämföra uppgifter över tid.

Myndighetens bedömning är att flera organisationer skulle ha mycket att vinna om de utvecklade sin kapacitet att följa upp, utvärdera och beskriva resultat och effekter. Till viss del kan dessa krav ställas i samband med bidragsgivningen dock med hänsyn till att det kan innebära en hårdare styrning än vad som är önskvärt. En utvecklad möjlighet att redovisa resultat och effekter behöver dock inte ställas i relation till bidragsgivningen, utan kan också motiveras utifrån andra perspektiv om egen förbättrad kontroll, styrning och möjlighet att verka för de ändamål som föreningen själv har valt. Myndigheten bedömer att det finns behov av att riksorganisationerna får ett utvecklat stöd för att utveckla kompetens och möjlighet att följa upp och utvärdera verksamheten.

3.4 Avslutande reflektioner

Utöver den analys som Ungdomsstyrelsen gjort utifrån principerna om självständighet och oberoende respektive långsiktighet har myndigheten även gjort några andra reflektioner om hur statsbidragssystemet påverkar ideella organisationer.

En iakttagelse gäller bidragen till paraplyorganisationer. Paraplyorganisationer fyller en annan funktion än andra ideella riksorganisationer. Paraplyorganisationer samlar andra riksförbund och organiserar inte enskilda medlemmar direkt. I dagsläget medför det bland annat en form av dubbelräkning av medlemsantalet när det gäller vissa stödformer. Inom andra finns sällan mer att tillgå än schablonmässiga medlemsberäkningar. Det finns också en demokratisk dimension. Paraplyorganisationerna agerar idag på mandat av sina medlemsorganisationer. Att staten kanaliserar medel direkt till både paraplyorganisationerna och medlemsorganisationerna skulle kunna ses som ett sätt att ta ifrån

organisationerna makten att själva fördela delar av de medel de har beviljats till en paraplyorganisation. Ungdomsstyrelsen ser det därför som angeläget att se över formen för bidrag till paraplyorganisationer. En lösning skulle kunna vara att inrätta ett särskilt bidrag för sådana organisationer inom ramen för de nuvarande förordningar eller genom en ny förordning om bidrag till paraplyorganisationer.

Ungdomsstyrelsen har gått igenom förordningarna som styr de tre organisationsbidragen som är aktuella i den här rapporten. Syftet har varit att identifiera skillnader mellan de olika bidragsformerna för att på sikt ge möjlighet till lagstiftaren att likrikta krav, språkbruk, och definitioner i förordningar. Denna genomgång av förordningar, med konkreta förslag till förordningsändringar finns som bilaga i den här rapporten. I korthet berör det förslag för att definiera, vidareutveckla eller likrikta språkbruk i följande frågor:

- Utveckla begreppet medlem
- Utveckla begreppet medlemsförening
- Utveckla begreppet bidragsår
- Utveckla begrepp och text kring återbetalningskrav
- Definiera revisorns kontroll av medlems- och föreningsuppgifter
- Definiera från när uppgifter i ansökan ska räknas
- Vidareutveckla text om att beslut om organisationsbidrag bör avse högst ett år i taget
- Definiera beräkningsgrund för hbt-bidraget
- Se över krav om verksamhet i minst två år inom kvinnors organisering
- Se över krav om egen finansiering som finns i två av tre förordningar
- Slopa krav på tidpunkt för ansökan och redovisning för kvinnors organisering. Det finns inte i andra förordningar
- Omformulera krav på redovisning för att underlätta för revisorer
- Inför undantagsparagraf i stället för etableringsbidrag
- Se över kravet på att en etnisk organisation ska ha en övervägande del av medlemmar med utländsk bakgrund på grund av granskningssvårigheter
- Ta bort kravet på egenhändig namnteckning för kvinnors organisering.

Sammanfattningsvis hoppas Ungdomsstyrelsen att rapporten gett regeringen ett nyanserat beslutsunderlag som kan vara värdefullt i den fortsatta inriktningen för politiken för den civila sektorn.

4 Referenser

Danielsson, A, Zetterberg, P. & Amnå, E. (2009). *Bidrag till vad? En kunskapsöversikt över effekter och metoder rörande statliga bidrag till ideella organisationer.*

Förordning 2005:1 089 *Statsbidrag till kvinnors organisering*

Förordning 2006:390 *Statsbidrag till jämställdhetsprojekt*

Förordning 2008:62 *Statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknade former av intolerans*

Förordning 2008:63 *Statsbidrag till organisationer bildade på etnisk grund*

Förordning 2008:349 *Statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck*

Integrationsverket (2007). *Utvärdering av beviljade projektbidrag 2004*, Norrköping: Integrationsverkets stencilserie 2007:11

Proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället.*

Statskontoret (2004) *Bidrag till ideella organisationer. Kartläggning, analys och rekommendationer.* Stockholm: Statskontoret.

Ungdomsstyrelsen (2009). *Konsekvenser, resultat och effekter av Ungdomsstyrelsens bidragsgivning till ideella organisationer.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2010a). *Resultat och effekter av bidrag till ideella organisationer. Utmaningar i anslutning till Ungdomsstyrelsens bidragsgivning till ideella organisationer.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2010b). *Vad hände sedan? En utvärdering av statsbidragen för kvinnors organisering och jämställdhetsprojekt.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2010c). *Lika jämt. Inspirerande projekt inom kvinnors organisering och jämställdhet.* Stockholm. Ungdomsstyrelsen.

Bilaga 1

Förslag till förändringar i förordningar för organisationsbidrag utifrån principerna om långsiktighet, självständighet och oberoende

I detta pm beskriver och analyserar myndigheten de delar av förordningarna för organisationsstöd som kan påverka långsiktighet samt självständighet och oberoende i organisationernas arbete. Ungdomsstyrelsen lämnar också förslag på nya förordningsskrivningar. Fokus ligger på de tre förordningarna som styr bidragsgivningen till kvinnors organisering, etniska organisationer och hbt-organisationer. Förordningen för statsbidraget till ungdomsorganisationer har nyligen gjorts om. Vissa synpunkter som lämnas här kan dock ändå vara ett underlag som regeringen kan använda för att överväga justeringar även i denna förordning.

Öka organisationernas möjlighet att självständigt bedriva en verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning från staten

En transparent bidragsgivning med tydliga och sakliga villkor samt definitioner av begrepp bidrar till en ökad självständighet för organisationerna och minskad obefogad kontroll från staten.

Definiera medlemsbegrepp

En medlemsdefinition finns i två av fyra förordningar för organisationsbidrag. Medlemsdefinitionen regleras inte i förordningen för etniska- och för hbt-organisationer. Myndigheten har emellertid tillämpat ett krav på att medlemmar ska ha stadgeenliga möjligheter att påverka beslut i föreningen. Det är dock önskvärt att en sådan reglering regleras i förordning. För kvinnors organisering bör definitionen av när man ska ha tagit ställning för medlemskapet omformuleras. Nuvarande reglering "Året före bidragsåret" innebär i praktiken ansökningsåret, vilket är orimligt och blir felaktigt. Ungdomsstyrelsen har istället som praxis att en medlem ska ha tagit ställning för medlemskapet året närmast före det år då ansökan sker.

Förslag om ny reglering i förordningar som gäller Ungdomsstyrelsens hantering av organisationsstöd:

"Med medlem i en x-organisation avses i denna förordning en person som

- 1 innehar medlemskap i en eller flera medlemsföreningar i organisationen*
- 2 har stadgeenliga möjligheter att påverka beslut om organisationens verksamhet och inriktning, och*
- 3 året närmast före det år då ansökan om bidrag sker, aktivt tagit ställning för ett medlemskap genom att ha betalat medlemsavgift, (ansökt om eller på annat sätt bekräftat medlemskap)."*

Definiera medlemsförening

Nuvarande förordningar använder sig av olika benämningar för de föreningar som är anslutna till riksorganisationen. Om begreppet medlemsföreningar används istället för lokalavdelningar/lokalföreningar innebär det ett förtydligande om att även tematiska föreningar kan vara medlemmar, inte bara lokalt geografiskt eller på olika nivåer inom organisationen,

lokalt/regionalt/centralt. Förslaget bör medverka till en högre grad av självständighet om även tematiska föreningar kan räknas med som underlag vid ansökan.

Förslag på omformulering:

”Med medlemsförening i en xx-organisation avses i denna förordning en ideell förening

- 1. som i demokratisk ordning har antagit stadgar och är införd i organisationens register över medlemsföreningar,*
- 2. som har organ som utses eller företräds av medlemmarna för att besluta om föreningens verksamhet och ekonomi,*
- 3. som inte endast bedriver verksamhet som är av tillfällig karaktär.”*

Definiera återbetalningskrav

Ett sätt att minska den obefogade kontrollen är att påvisa de regler som gäller för bidraget. För att öka tydligheten i system bör det framgå på vilka grunder som Ungdomsstyrelsen kan begära återkrav på ett bidrag.

Förslag på tilläggsformulering:

”Mottagaren av bidrag enligt x § är också återbetalningsskyldig om bidraget helt eller delvis inte har utnyttjats eller inte har använts för det ändamål som det har beviljats för.”

Definiera revisorns kontroll av medlems- och föreningsuppgifter

Revisorn har en avgörande roll i sin granskning av tillförlitligheten av uppgifter som utgör underlag för en organisations beräkning av bidragets storlek. I nuvarande förordningar ser regleringen olika ut för de tre bidragsformerna. Om revisorns uppdrag klart och tydligt framgår av förordningen råder det inga tveksamheter från varken revisorns eller organisationens sida om vad som ska granskas. Om de olika bidragsformerna får liknande regleringar underlättar det också för organisationerna och för revisorn att göra rätt.

Förslag på omformulering:

”Ansökan ska innehålla uppgifter om antal medlemmar i organisationen, antal medlemmar (som utgör grund för beräkning) och antal medlemsföreningar. En revisor ska granska dessa uppgifter. Revisorns rapport över granskningen ska bifogas ansökan.”

Definiera när uppgifter ska räknas

En reglering av att uppgifterna ska avse förhållandena den 31 december året innan ansökan ges in till Ungdomsstyrelsen ger organisationerna tid att granska och kontrollera sina uppgifter innan de lämnas in till myndigheten.

Förslag på tilläggsformulering:

”Uppgifter om medlemmar och medlemsföreningar ska avse förhållandena den 31 december året innan ansökan ges in till Ungdomsstyrelsen, eller vid en annan tidpunkt som Ungdomsstyrelsen bestämmer.”

Beslut om organisationsbidrag bör avse högst ett år i taget

I nuvarande reglering för kvinnors organisering framgår att beslut om bidrag ska avse ett visst bidragsår ett så kallat kalenderår. Konsekvensen är att organisationer som har brutna verksamhetsår eller räkenskapsår inte kan använda bidraget under hela perioden eftersom deras verksamhetsår fortsätter efter kalenderårets utgång. För att öka organisationernas självständighet när det gäller i vilka perioder man vill bryta sin verksamhet bör formuleringen ses över.

Förslag på omformulering:

”Bidrag (enligt denna förordning) beviljas för högst ett år i taget.”

Öka organisationens förutsättningar för långsiktig planering och hållbar utveckling

Beslut om bidrag året före bidragsåret

Flertalet av organisationerna planerar sin verksamhet och lägger budget för nästkommande år redan under hösten året före bidragsåret. Många av organisationerna är också till stor del beroende av bidraget för att få verksamheten att gå ihop. Samma organisationer har anställda, har ingått hyresavtal och har andra löpande kostnader som måste lösas. Ett tidigare besked om bidrag ger organisationerna en bättre förutsättning för sin verksamhet och existens.

Förslag till hantering

”Ungdomsstyrelsen tillåts att besluta om bidrag med förbehåll att medel ställs till Ungdomsstyrelsens förfogande utifrån aviserade belopp i budgetproposition.”

Definiera beräkningsgrund

För att öka transparens och stabilitet i systemet bör principen för fördelning av bidraget till etniska organisationer tas in i förordningen. Likaså hänsyn till annat organisationsbidrag. Samma formulering som används i förordning för kvinnors organisering och hbt kan användas. Nuvarande reglering överlåter till myndigheten att definiera fördelningsprinciperna i föreskrifter.

Förslag om formulering

”Vid bedömningen av organisationsbidragets storlek ska Ungdomsstyrelsen ta hänsyn till antalet medlemmar och till verksamhetens omfattning. Hänsyn ska dessutom tas till om organisationen får annat statligt organisationsbidrag för sin verksamhet.”

Krav om verksamhet i minst två år

Kvinnoorganisationerna ska i nuvarande reglering ha varit verksamma i minst tre år innan de kan uppfylla krav för organisationsbidrag. För övriga bidragsformer avses verksamhet i två år. För att förenkla för kvinnoorganisationerna och ge likvärdiga förutsättningar för organisering bör krav om verksamhet i tre år, sänkas till krav om verksamhet i två år.

Förslag till omformulering:

”har bedrivit verksamhet i Sverige under minst två år före ansökan om bidrag”.

Se över krav på egenfinansiering

Kravet på egenfinansiering finns enbart i förordningen för etniska organisationer och hbt-organisationer. Samma krav finns inte i förordningen för kvinnors organisering eller för ungdomsorganisationerna. Det finns emellertid för etniska och hbt organisationer ett krav på betalande medlemmar vilket i sig är en garanti för att organisationen har andra intäkter än bidraget. Regeringen bör överväga en ökad likabehandling av de olika målgrupperna som uppstår statsbidrag avseende krav på egenfinansiering eller ej.

Öka systemets stabilitet för en mer långsiktig verksamhet

Slopa ansökningstid och redovisningstid

I förordningen för kvinnors organisering framgår när en organisation ska ansöka och redovisa ett bidrag i dag. Om dessa regler slopas hanteras bidragsformen likt övriga bidragsformer på myndigheten. Ett alternativ är att redovisning av bidrag kan ske vid samma tillfälle som ansökan om bidrag kommande år, med det underlagsår som ska redovisas. Förslaget ger myndigheten en möjlighet att välja tidpunkt för redovisningen i sitt beslut om bidrag.

Omformulera krav på redovisning

Anpassa krav på underlag för redovisning till en granskning som är mer anpassad till vad revisorerna kan granska för en rimlig kostnad och till de behov myndigheten har av kontroll. Förslaget kan leda till lägre kostnader för organisationen eftersom det inte omfattar en särskild granskning av bidraget utan ger en mer övergripande bild av vad bidraget har använts till. Ett organisationsbidrag är ett bidrag till verksamheten och ska inte behöva specificeras mer än så. Formuleringen täcker också in redovisning av ett projektbidrag.

Förslag på omformulering:

”En revisor ska granska redovisningen. Revisorns rapport över granskningen ska bifogas redovisningen. Om det bidrag som har tagits emot uppgått till minst fem prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken, ska granskningen göras av en auktoriserad eller godkänd revisor.”

Minska riskerna för att vissa typer av organisationer som tidigare kunnat söka om bidrag oväntat faller utanför bidragssystemet

Undantagsparagraf istället för etableringsbidrag

Genom att införa en reglering om undantag istället för etableringsbidrag kan organisationer som varit länge i bidragssystemet få chans att trappa ned verksamheten? om de har hamnat under bidragsnivåerna ett år. Undantag bör kunna medges för storleken på organisation och för tiden man varit verksam. Ett sådant undantag bör kunna beviljas för max tre år.

Förslag om formulering:

”Organisationsbidrag får under högst tre bidragsår i följd även lämnas till en x-organisation som inte uppfyller villkoren i §§.

Har organisationen ett begränsat medlemsunderlag, får bidrag enligt första stycket lämnas för fler bidragsår om det finns särskilda skäl.”

Se över krav om utländsk bakgrund

Se över regleringen av kravet på att en organisation ska ha en övervägande del av medlemmar med utländsk bakgrund. Organisationen får intyga att övervägande del av medlemmarna har utländsk bakgrund. Myndigheten förlitar sig på detta intygande och har inte funnit det lämpligt att kontrollera dessa uppgifter. Det finns också risk att revisorer i sin granskning tolkar begreppet ”utländsk bakgrund” på olika sätt.

Ta bort krav på egenhändig namnteckning för kvinnors organisering

För samordning bör formuleringarna överensstämma i organisationsbidragen i övrigt. Ta bort kravet på egenhändig namnteckning för att ge möjlighet att samordna rutinerna för alla organisationsbidrag som lämnas av Ungdomsstyrelsen.

Förslag på formulering:

”Ansökan om bidrag ska göras skriftligen. Sökanden ska lämna Ungdomsstyrelsen de handlingar och uppgifter som styrelsen i ett enskilt fall beslutar.”

© Ungdomsstyrelsens skrifter 2011

projektledare **Fredrik Wikström**
text **Ida Thomson**
språkgranskning **Emma Welander**
omslag **Christián Serrano**

distribution **Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm**
webbplats **www.ungdomsstyrelsen.se**
e-post **info@ungdomsstyrelsen.se**
tfn **08-566 219 00**, fax **08-566 219 98**

UNGDOMSSTYRELSEN

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor.
Vi ger stöd till föreningsliv och kommuner samt till internationellt samarbete.

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se